

ประโยชน์ที่ได้รับจากการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ
ในรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียน
ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

โดย

นางสาวศศิภา สอิ่งทอง

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

บัญชีมหาบัณฑิต

สาขาบัญชี

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประโยชน์ที่ได้รับจากการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ
ในรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียน
ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

โดย

นางสาวศศิภา สอึงทอง

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
บัญชีมหาบัณฑิต
สาขาบัญชี
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

BENEFITS OF REPORTING KEY AUDIT MATTERS IN
THE AUDIT REPORTS OF COMPANIES LISTED
ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

BY

MISS SASIPA SAINGTHONG

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF MASTER OF ACCOUNTING

DEPARTMENT OF ACCOUNTING

FACULTY OF COMMERCE AND ACCOUNTANCY

THAMMASAT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2017

COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี

การค้นคว้าอิสระ

ของ

นางสาวศศิภา ส่องทอง

เรื่อง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชี
ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
บัญชีมหาบัณฑิต

เมื่อ วันที่ ๐๘ ส.ค. ๒๕๖๑

ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปัญญา อีสระวรวานิช)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชาญชัย ตั้งเรื้อนรัตน์)

คณบดี

(รองศาสตราจารย์ ดร. พิภพ อุดร)

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการรายงานเรื่องสำคัญในการ
ตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียน
ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ชื่อผู้เขียน

นางสาวศศิภา ส่องทอง

ชื่อปริญญา

บัญชีมหาบัณฑิต

สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย

สาขาการบัญชี

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์

ปีการศึกษา

2560

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตอบสนองของนักลงทุนต่อเหตุการณ์การประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ โดยการศึกษาใช้การรวบรวมข้อมูลงบการเงินรายปของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 จนถึงปี พ.ศ. 2560 ในการทดสอบสมมติฐาน

ผลการศึกษาพบว่าในช่วงที่มีการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ มีการตอบสนองของราคาหุ้นผ่านการวัดค่าอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม นอกจากนี้ระดับอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม ยังมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่ถูกเปิดเผยในหนารายงานของผู้สอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอีกด้วย

คำสำคัญ: เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ, รายงานผู้สอบบัญชี, อัตราผลตอบแทนผิดปกติ

Independent Study Title	BENEFITS OF REPORTING KEY AUDIT MATTERS IN THE AUDIT REPORTS OF COMPANIES LISTED ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND
Author	Ms. Sasipa Saingthong
Degree	Master Degree of Accounting
Major Field/Faculty/University	Accounting Commerce and Accountancy Thammasat University
Independent Study Advisor	Assistant Professor Dr. Chanchai Tangruenrat
Academic Years	2017

ABSTRACT

This research aims to study the investors' reaction to the release of auditor's report with Key Audit Matters (KAM) and the relation between investors' reaction. This study is based on the financial statements of firms listed in the Stock Exchange of Thailand (SET) between 2016 and 2017.

Results show that in the period of the release of the auditor's report with KAMs to the public, there are significant cumulative abnormal returns. Moreover, the levels of KAMs have a statistically significant positive relationship with cumulative abnormal returns.

Keywords: Key Audit Matters, Auditor's Report, Abnormal Return

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์เป็นอย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา อีระวรวานิช ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ ที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ตลอดจนกรุณาตรวจสอบแก้ไขงานค้นคว้าอิสระนี้ให้ถูกต้องสมบูรณ์

ในทำนองนี้ผู้วิจัยขอน้อมระลึกถึงคุณอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาการศึกษา รวมถึงกราบขอบพระคุณคุณพ่อและคุณแม่ที่ให้การสนับสนุนจนผู้วิจัยสามารถทำการค้นคว้าอิสระนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี คุณค่าและประโยชน์จากงานวิจัยนี้ขอมอบให้แก่ผู้มีพระคุณที่กล่าวมาข้างต้น

นางสาวศศิภา สอึงทอง
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พ.ศ. 2561

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(2)
กิตติกรรมประกาศ	(3)
สารบัญตาราง	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์งานวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของงานวิจัย	2
1.4 กรอบแนวคิด	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 รายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่	5
2.2 คุณค่าของรายงานของผู้สอบบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (Value Relevance)	6
2.3 เรื่องสำคัญในการตรวจสอบในมุมมองของผู้สอบบัญชี ผู้ใช้งบการเงิน และ นักลงทุน	8
2.4 การศึกษาเกี่ยวกับการตอบสนองของตลาดต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ	10

บทที่ 3 วิธีกรวิจัย	12
3.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	12
3.1.1 บริษัทที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง	12
3.1.2 การประกาศงบการเงินประจำปี	13
3.2 วิธีวิจัย	13
3.2.1 การระบุเหตุการณ์และวันที่เกิดเหตุการณ์	13
3.2.1.1 ช่วงประมาณการ (Estimation Period)	14
3.2.1.2 ช่วงเหตุการณ์ (Event Period)	14
3.2.2 อัตราผลตอบแทนปกติของหุ้นช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ (Estimation Period)	15
3.2.2.1 การคำนวณอัตราผลตอบแทนของตลาด	15
3.2.2.2 การคำนวณอัตราผลตอบแทนของหุ้นที่สนใจ	15
3.2.2.3 แบบจำลองตลาด (Market Model)	15
3.2.3 อัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหุ้นในช่วงเหตุการณ์	16
3.2.4 อัตราผลตอบแทนผิดปกติของหุ้นในช่วงเหตุการณ์	16
3.2.5 การคำนวณอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม	16
3.3 สมมติฐานการวิจัย	17
บทที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล	21
4.1 การศึกษาการตอบสนองของราคาหุ้นในช่วงเหตุการณ์การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชี	21
4.2 การศึกษาการตอบสนองของราคาหุ้นต่อจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เปิดเผยในรายงานผู้สอบบัญชี	22

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	26
5.1 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย	26
5.2 ข้อจำกัดทางการวิจัย	27
5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป	27
รายการอ้างอิง	28
ประวัติผู้เขียน	35

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	13
4.1 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมบูรณ์ของอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมในช่วงเหตุการณ์การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี	
4.2 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เปิดเผยกับค่าสัมบูรณ์ของอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสม	22
4.3 ผลการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยการหาค่า Variance Inflation Factor (VIF) และ ค่า Tolerance	23
4.4 ผลการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยวิธี Pearson Correlation	24

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงที่ผ่านมาแม้ว่าจะมีการเพิ่มคำอธิบายในรายงานของผู้สอบบัญชีให้มากขึ้น แต่ผู้ใช้งบการเงินบางส่วนยังคงเห็นว่าคำอธิบายในรายงานของผู้สอบบัญชียังขาดความได้ยาก (Gold, Gronewold, & Pott, 2009) อีกทั้งผู้ใช้งบการเงินยังต้องการข้อมูลมากกว่าที่ปรากฏในรายงานของผู้สอบบัญชี (Porter, hÓgartaigh, & Baskerville, 2009) แสดงให้เห็นว่าสิ่งที่นำเสนอในรายงานของผู้สอบบัญชียังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งบการเงินได้มากเท่าที่ควร International Auditing and Assurance Standard Board (IAASB) จึงได้มีการปรับปรุงมาตรฐานการสอบบัญชีระหว่างประเทศ (International Standard on Auditing: ISA) ในปี พ.ศ. 2558 หนึ่งใน การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ การรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ (Key Audit Matters หรือ KAM) ในรายงานของผู้สอบบัญชี

สำหรับประเทศไทยนั้นได้มีการบังคับใช้มาตรฐานการสอบบัญชีฉบับใหม่กับงบการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่มีรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุดในหรือหลังวันที่ 31 ธันวาคม 2559 โดยมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 “การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต” (TSA 701: Communicating Key Audit Matters in the Independent Auditor’s Report) ได้ให้คำจำกัดความของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบว่าหมายถึง เรื่องต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของผู้สอบบัญชีในการตรวจสอบงบการเงินของงวดปัจจุบัน โดยผู้สอบบัญชีพิจารณาจากเรื่องต่าง ๆ ที่สื่อสารกับผู้มีส่วนได้เสียในการกำกับดูแล ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องการความใส่ใจเป็นพิเศษจากผู้สอบบัญชีในการปฏิบัติงานตรวจสอบ เช่น เรื่องที่ประเมินไว้ว่ามีความเสี่ยงสูงในการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ รายการในงบการเงินที่เกี่ยวกับการใช้ดุลยพินิจที่สำคัญของผู้บริหาร และผลกระทบจากการตรวจสอบเหตุการณ์หรือรายการที่สำคัญที่เกิดขึ้นระหว่างงวด ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมคุณค่าของการสื่อสารในรายงานของผู้สอบบัญชีโดยให้ข้อมูล การปฏิบัติงานตรวจสอบที่มีความโปร่งใสมากขึ้น เนื่องจากการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เป็นการให้ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจเรื่องเหล่านั้นซึ่งเป็นเรื่องที่มีนัยสำคัญที่สุดในการตรวจสอบงบการเงินงวดปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอาจช่วยผู้ใช้งบการเงินในการทำความเข้าใจกิจการและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับดุลยพินิจที่สำคัญของผู้บริหารในงบการเงินที่ตรวจสอบด้วย (International Federation of Accountants (IFAC), 2015)

จากวัตถุประสงค์ของ KAM ในการส่งเสริมคุณค่าของการสื่อสารในรายงานของผู้สอบบัญชีจากการให้ข้อมูลเพิ่มเติมแก่ผู้ใช้งบการเงิน ทำให้มีงานวิจัยหลายงานที่ได้ทำการศึกษาการตอบสนองของตลาดต่อการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งมีทั้งงานวิจัยที่พบว่าการตอบสนองของตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Thompson, Schmidt, & Lennox, 2016) และงานวิจัยที่ไม่พบการตอบสนองของตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Bédard, Gonthier-Basacier, & Schatt, 2014 และ Reid, Carcello, Li, & Neal, 2017) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากข้อกำหนดบังคับใช้เกี่ยวกับการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบนั้นยังเป็นเรื่องใหม่ ทำให้ผู้ใช้งบการเงินหรือนักลงทุนยังอาจไม่เข้าใจถึงข้อมูลเพิ่มเติมที่ผู้สอบบัญชีต้องการสื่อสาร และทำให้ผลการวิจัยมีความแตกต่างกัน

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการประเมินประโยชน์ที่ได้รับจากการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเพื่อประเมินว่าการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบช่วยให้ข้อมูลที่มีคุณค่าในมุมมองของนักลงทุนเพิ่มขึ้นจนส่งผลต่อการตอบราคาหุ้นตามทฤษฎี Value Relevance หรือไม่ ผ่านการทำ Market Reaction Analysis ของตลาดการเงินโดยการหาอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสม (Cumulative Abnormal Return) ของหุ้นสามัญในช่วงที่มีการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชี

การรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี ถือเป็นอีกก้าวหนึ่งของความพยายามในการพัฒนาคุณภาพของรายงานของผู้สอบบัญชีให้มีคุณค่าในการสื่อสาร ให้ข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ และตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งบการเงินให้มากขึ้น การศึกษาเพื่อวิเคราะห์ประโยชน์ที่จะได้รับการเพิ่มรายละเอียดที่ได้จากการตรวจสอบลงไปในรายงานของผู้สอบบัญชี จะสามารถนำไปใช้พัฒนารูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชีที่ดีขึ้นในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์งานวิจัย

เพื่อศึกษาการตอบสนองของราคาหุ้นสามัญในระยะสั้นต่อการรับรู้ข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

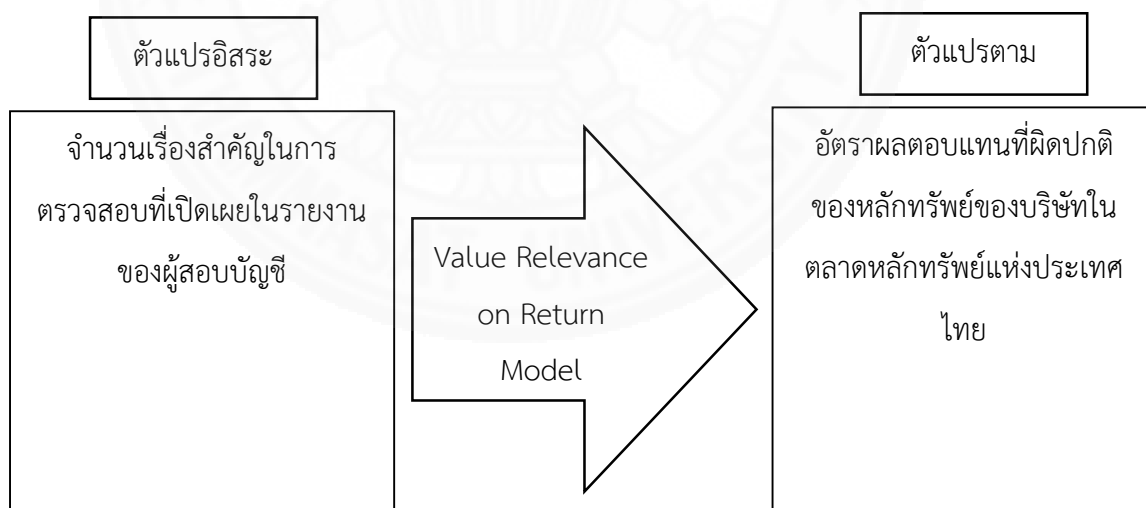
1.3 ขอบเขตของงานวิจัย

งานศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะใช้วิธีวิจัยแบบเหตุการณ์ศึกษา (Event Study) โดยทางผู้วิจัยจะทำการศึกษาเหตุการณ์การประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การศึกษาเหตุการณ์นี้จะใช้ข้อมูลราคาหุ้น

สามัญ ข้อมูลจากงบการเงินประจำปี รวมถึงรายงานของผู้สอบบัญชีของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทั้งนี้การกำหนดให้มีการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีได้เริ่มมีผลบังคับใช้กับงบการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุดในหรือหลังวันที่ 31 ธันวาคม 2559 ดังนั้นงานวิจัยนี้จะใช้ข้อมูลของปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2560 เพื่อเป็นตัวแทนของข้อมูลสำหรับช่วงที่มีการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี

1.4 กรอบแนวคิด

งานวิจัยนี้ได้นำทฤษฎีเรื่อง Value Relevance มารวมกับแนวคิดของงานวิจัยของ Bédard et al. (2014) ที่ทำการศึกษาหาอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติในช่วงที่มีการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องสำคัญในการตรวจสอบและอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติ เพื่อศึกษาว่ามีการตอบสนองของราคาหุ้นของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยต่อการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบหรือไม่

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

International Auditing and Assurance Standard Board (IAASB) ได้มีการพัฒนาข้อบังคับเกี่ยวกับ KAM ขึ้นมาด้วยจุดประสงค์เพื่อเพิ่มคุณค่าของรายงานของผู้สอบบัญชีในมุมมองของผู้ใช้งบการเงิน (IFAC, 2015) ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงจัดทำขึ้นเพื่อศึกษาคุณค่าที่ได้รับจากการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีในแง่ของการตอบสนองของตลาดหลักทรัพย์ผ่านอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติในช่วงเวลาที่มีการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เพื่อให้ได้รับผลที่สามารถบ่งชี้ได้ว่า การให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีจะสามารถเพิ่มข้อมูลที่เป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อนักลงทุนและผู้ใช้งบการเงินได้จริงหรือไม่ และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบของรายงานของผู้สอบบัญชีในอนาคตเพื่อให้เหมาะสมและเกิดคุณค่าต่อผู้ใช้งบการเงินมากยิ่งขึ้นไป

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 รายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่

คณะกรรมการมาตรฐานการสอบบัญชีและการให้ความเชื่อมั่นระหว่างประเทศ (International Auditing and Assurance Standards Board: IAASB) (2015) เห็นว่า การพัฒนา รายงานของผู้สอบบัญชีเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้วิชาชีพการสอบบัญชีมีความเกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ ต่อผู้ใช้ ดังนั้นโครงการการปรับปรุงรายงานของผู้สอบบัญชีจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มคุณค่าในการ สื่อสารข้อมูลในรายงานของผู้สอบบัญชีให้ตรงกับความต้องการ และเพื่อประโยชน์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง

การเปลี่ยนแปลงสำคัญของรายงานของผู้สอบบัญชีฉบับใหม่ในประเทศไทยบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2559 คือ การรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ซึ่งจะส่งผลต่อการเพิ่มความเชื่อมั่นของงาน ตรวจสอบและงบการเงิน รวมไปถึงเพิ่มความโปร่งใสและการให้ข้อมูลที่มีคุณค่ามากขึ้น นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงรายงานของผู้สอบบัญชียังจะทำให้มีการสื่อสารเพิ่มมากขึ้นระหว่างผู้สอบบัญชีกับนัก ลงทุนและผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแล โดยผู้บริหารและผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลจะให้ความสนใจต่อ การเปิดเผยข้อมูลในงบการเงินในเรื่องที่ผู้สอบบัญชีเขียนระบุไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชีมากขึ้น และผู้สอบบัญชีจะใส่ใจในเรื่องที่ต้องสื่อสารในรายงานของผู้สอบบัญชี ส่งผลทางตรงให้ผู้สอบบัญชีมี ความสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพเพิ่มขึ้นอีกด้วย ซึ่งผลการศึกษาทางวิชาการและการรับฟังข้อคิดเห็น จากผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ให้การสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในรายงานของ ผู้สอบบัญชี (สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2559)

เรื่องสำคัญในการตรวจสอบโดยส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ประเมินไว้ว่ามีความเสี่ยงสูงในการ แสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ รายการในงบการเงินที่เกี่ยวกับการใช้ดุลยพินิจที่ สำคัญของผู้บริหาร และผลกระทบจากการตรวจสอบเหตุการณ์หรือรายการที่สำคัญที่เกิดขึ้นระหว่าง งวด ตัวอย่างของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เช่น ปัจจัยที่กระทบกับการทดสอบการด้อยค่าของค่า ความนิยม ความเหมาะสมของเทคนิคที่ใช้ในการวัดมูลค่าเครื่องมือทางการเงิน ความยากในการ ตรวจสอบการรวมธุรกิจ หรือความเสี่ยงจากการทุจริตอันเนื่องมาจากการรับรู้รายได้ตามสัญญา เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้สอบบัญชีต้องใช้ดุลยพินิจเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพในการเลือกว่าเรื่องใดเป็นเรื่องสำคัญที่ ควรรายงานในรายงานของผู้สอบบัญชี และผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลและผู้บริหารต้องตระหนักถึง ความเกี่ยวข้องและบทบาทความรับผิดชอบในเรื่องที่ผู้สอบบัญชีรายงาน รวมทั้งความสำคัญในการ สื่อสารเรื่องดังกล่าวแก่ผู้ลงทุนและผู้ที่เกี่ยวข้อง (IFAC, 2015)

ในหลายประเทศมีการรายงานข้อมูลเฉพาะกิจการเพิ่มเข้าไปในรายงานของผู้สอบบัญชี เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB) ได้มีการเปลี่ยนแปลงรายงานของผู้สอบบัญชีในทำนองเช่นเดียวกันกับที่กำหนดโดย IAASB โดยให้มีการรายงาน Critical Audit Matters (CAM) ในรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งลักษณะของ CAM นั้นคล้ายกับลักษณะส่วนใหญ่ของ KAM โดย PCAOB ได้ให้คำจำกัดความของ CAM ว่าหมายถึงเรื่องที่ผู้สอบบัญชีประสบปัญหาในการตรวจสอบงบการเงินมากที่สุด รวมถึงเรื่องที่ผู้สอบบัญชีมีความลำบากในการใช้วิจารณ์ถ้อยแถลงของผู้ประกอบวิชาชีพ เรื่องที่ต้องมีการใช้ความเห็นส่วนบุคคลหรือเรื่องที่ซับซ้อนมากที่สุด (American Institute of Certified Public Accountants (AICPA), 2013) นอกจากนี้ยังมีการกำหนดให้มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีของประเทศอื่น ๆ อีก เช่น ประเทศเนเธอร์แลนด์มีการกำหนดให้บริษัทที่มีส่วนได้เสียสาธารณะต้องใช้รายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ ซึ่งสมาคมบัญชีของเนเธอร์แลนด์ได้เริ่มมีการกำหนดให้ใช้การรายงาน KAM ในรายงานของผู้สอบบัญชีเหมือนกับ ISA701 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 (The Netherlands Institute of Chartered Accountants (Royal NBA, 2014) ซึ่งลักษณะของ KAM มีความคล้ายกับ KAM ที่ถูกกำหนดในประเทศไทย ส่วนในฝั่งยุโรป European Group of Auditors' Oversight Bodies (EGAOB) ก็ได้มีการเพิ่มเรื่องที่ต้องรายงานในรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งกำหนดให้มีผลบังคับใช้สำหรับงบการเงินที่เริ่มในวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2560 เป็นต้นไป โดยข้อกำหนดดังกล่าวมีความคล้ายกับข้อกำหนดของมาตรฐานการสอบบัญชีที่กำหนดใช้ในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ (Financial Reporting Council (FRC), 2013) จะเห็นได้ว่าแต่ละประเทศทั่วโลกล้วนมีความตื่นตัวกับการเพิ่มข้อมูลในรายงานของผู้สอบบัญชี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมคุณค่าของข้อมูลให้เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินทั้งสิ้น การศึกษานี้จึงต้องการศึกษาว่าการเพิ่มข้อมูลดังกล่าวทำให้เกิดคุณค่าและเป็นประโยชน์ตามที่หน่วยงานกำกับดูแลตั้งเป้าหมายไว้จริงหรือไม่

2.2 คุณค่าของรายงานของผู้สอบบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (Value Relevance)

หนึ่งในเรื่องสำคัญในการศึกษาด้านการบัญชีในช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมา คือ Value Relevance ของข้อมูลในงบการเงิน ซึ่ง Value Relevance นั้นเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวเลขทางบัญชี และมูลค่าทางการตลาดของหลักทรัพย์ (Barth, Beaver, & Landsman, 2001) หรือ ความสามารถในการเปิดเผยข้อมูลของงบการเงินเพื่อรวบรวมและสรุปผลถึงมูลค่าของกิจการ (Kargin, 2013) ซึ่งคุณค่าของข้อมูลสามารถวัดได้ด้วยความสัมพันธ์ทางสถิติระหว่างข้อมูลที่นำเสนอในงบการเงินและมูลค่าทางการตลาด หรือผลตอบแทนของหุ้น (Francis and Schipper, 1999) โดยการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ Value Relevance นั้น โดยส่วนมากจะทำการศึกษาผ่าน Regression

Model 2 แบบ คือ Price Model และ Return Model โดย Price Model เป็นการศึกษาความเกี่ยวข้องกับราคาหุ้น มูลค่าตามบัญชี และกำไร ขณะที่ Return Model เป็นการศึกษาความเกี่ยวข้องกับผลตอบแทนจากราคาหุ้น และกำไรที่เปลี่ยนแปลงไป (Koji Ota, 2003) ซึ่งมีงานวิจัยหลายงานชี้ให้เห็นว่า ข้อมูลของงบการเงินนั้นมีความสัมพันธ์กับมูลค่าของกิจการอย่างมีนัยสำคัญ (Brown et al., 1999; Barth et al., 2001; Holthausen and Watts, 2001; Lee and Wang, 2003) รวมไปถึงคุณค่าของข้อมูลในงบการเงินจะมีผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนหรือผู้ใช้งบการเงิน เมื่อข้อมูลนั้น ๆ มีความสัมพันธ์กับมูลค่าทางการตลาดของกิจการ และหากข้อมูลในงบการเงินช่วยเพิ่มความสามารถในการประมาณมูลค่าทางการตลาดได้แล้วแสดงว่าข้อมูลนั้นมีความเกี่ยวข้องกับความสามารถในการประเมินมูลค่าทางตลาดได้แล้วแสดงว่าข้อมูลนั้นมีความเกี่ยวข้องกับความสามารถในการตัดสินใจของตัวเลขในงบการเงิน (Barth, 2006) ซึ่งคุณค่าของข้อมูลในงบการเงินที่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจจะมุ่งเน้นไปยังสัดส่วนของผลตอบแทนของราคาหุ้นที่อาจได้รับการคาดการณ์คุณค่าของข้อมูลที่มีอยู่ในรายงานทางการเงิน (El-Mahdy, 2004)

ความน่าเชื่อถือของตัวเลขในงบการเงินอันเนื่องมาจากรายงานของผู้สอบบัญชีนั้นมีความสำคัญต่อการตัดสินใจของนักลงทุน โดยมีงานศึกษาเกี่ยวกับ Value Relevance ของรายงานของผู้สอบบัญชีต่าง ๆ พบว่ามูลค่าทางบัญชีที่มีความโปร่งใสเนื่องมาจากการตรวจสอบของผู้สอบบัญชีจะช่วยเพิ่มความสามารถในการประเมิน การคาดการณ์ และการตัดสินใจของนักลงทุนเกี่ยวกับการประมาณมูลค่าหุ้น (Elliott, Krische, & Peecher, 2009) นอกจากนี้การศึกษาในประเทศไต้หวันยังพบว่าผลตอบแทนของราคาหุ้นจะตกลงในวันที่มีการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีแบบที่ไม่แสดงความเห็น อันเนื่องมาจากรายงานของผู้สอบบัญชีเป็นข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับความน่าเชื่อถือของตัวเลขในงบการเงิน (Hsu, Young, and Chu, 2011) การศึกษาผลกระทบของรายงานของผู้สอบบัญชีต่อคุณภาพของงบการเงินในประเทศอิหร่าน พบว่า ผู้ใช้งบการเงินพึ่งพารายงานของผู้สอบบัญชีในการตัดสินใจทางการเงิน เนื่องมาจากรายงานของผู้สอบบัญชีช่วยเพิ่มคุณภาพของงบการเงิน (Mousavi Shiri, 2008) นอกจากนี้การศึกษผลกระทบของรายงานของผู้สอบบัญชีต่อการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงินในประเทศสหรัฐอเมริกาชี้ให้เห็นว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างการตัดสินใจเกี่ยวกับงบการเงินที่มีรายงานของผู้สอบบัญชีและงบการเงินที่ไม่มีรายงานของผู้สอบบัญชี (Shokri, 2004) จะเห็นได้ว่ารายงานของผู้สอบบัญชีเป็นการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพและความน่าเชื่อถือของตัวเลขในงบการเงิน ซึ่งช่วยเพิ่มความสามารถในการประมาณมูลค่าทางตลาดของนักลงทุน และสามารถวัดความสัมพันธ์ของข้อมูลกับผลตอบแทนของหุ้นได้ ดังนั้นการศึกษานี้จึงเป็นการศึกษา Value Relevance ของความสัมพันธ์ระหว่างการเพิ่มข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี กับการตอบสนองของนักลงทุนผ่านการเปลี่ยนแปลงของราคาหุ้น ว่าการเพิ่มข้อมูลดังกล่าวจะสามารถเพิ่มคุณค่าของรายงานของผู้สอบบัญชีในมุมมองของนักลงทุนได้จริงหรือไม่

2.3 เรื่องสำคัญในการตรวจสอบในมุมมองของผู้สอบบัญชี ผู้ใช้งบการเงิน และนักลงทุน

การเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มคุณค่าในการสื่อสารข้อมูลในรายงานของผู้สอบบัญชีให้ตรงกับความต้องการ และเพื่อประโยชน์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดการศึกษาเกี่ยวกับการเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีผ่านมุมมองของผู้ใช้งบการเงิน นักลงทุน และผู้สอบบัญชี มีงานวิจัยหลายงานทั้งที่เกิดขึ้นก่อนที่จะมีการบังคับใช้มาตรฐานสอบบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีและหลังจากที่มีผลบังคับใช้ที่มีการศึกษาผ่านมุมมองของนักลงทุนและผู้ใช้งบการเงิน โดยพบว่าผู้ใช้งบการเงินนั้นต้องการข้อมูลที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงของบริษัทมากกว่าข้อมูลที่เป็นแบบแผนเดียวกันที่ปรากฏในรายงานของผู้สอบบัญชี (Porter et al., 2009) ซึ่งหลังจากมีการนำมาตรฐานการสอบบัญชีแบบใหม่ (ISA 700) มาใช้ในสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์ พบว่ามีการตอบรับของผู้ใช้งบการเงินในทางบวกจากการที่ข้อมูลนั้นมีประโยชน์และสร้างสรรค์ (FRC, 2015) ขณะที่จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบและรูปแบบในการนำเสนอที่มีการแสดงกระบวนการตรวจสอบที่สำคัญทำให้ผู้ใช้งบการเงินมีความสนใจรายงานผู้สอบบัญชีมากขึ้น แต่ก็ส่งผลให้ผู้ใช้งบการเงินสนใจงบการเงินส่วนอื่นลดลงด้วยเช่นกัน (Sirois, Bédard, & Bera, 2017)

ในด้านมุมมองผู้สอบบัญชี การเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีจะช่วยลดความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีได้ในกรณีที่งบการเงินนั้นมีความไม่ถูกต้องอย่างมีนัยสำคัญ แต่ผู้สอบบัญชีไม่ได้มีการรายงานเรื่องนั้นเป็นเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เนื่องจากในมุมมองของศาลนั้นความไม่ถูกต้องของงบการเงินในเรื่องที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบนั้นยากที่จะตรวจพบ ดังนั้นการเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบจะสามารถช่วยป้องกันผู้สอบบัญชีในด้านกฎหมายได้ (Kelsey, Doxey, Grenier, & Reffett, 2016) และยังมีการศึกษาที่พบว่า การเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบนั้นเป็นการลดความเสี่ยงด้านกฎหมายของผู้สอบบัญชี (Kachelmeier, Schmidt, & Valentine, 2017) แต่ในอีกแง่หนึ่ง มีการศึกษาที่พบว่า การเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชื่อนั้นไม่ทำให้คุณภาพงานตรวจสอบของผู้สอบบัญชีดีขึ้น (Gutierrez, Minutti-Meza, Tatum, & Vulcheva, 2016) รวมไปถึงการเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชื่อนั้น ไม่ส่งผลกระทบต่อค่าสอบบัญชี และประสิทธิภาพในการสอบบัญชี (Bédard et al., 2014)

ขณะเดียวกันในมุมมองของนักลงทุนรายย่อยที่ไม่มีความชำนาญในการลงทุนแต่มีความรู้ด้านธุรกิจรวมถึงสามารถวิเคราะห์งบการเงินได้นั้น จะมีการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจในการลงทุนเมื่อได้รับรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีการเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมากกว่ารายงานของผู้สอบบัญชีแบบเก่า หรืองบการเงินที่มีการระบุเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในหมายเหตุประกอบงบ

การเงิน อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจลงทุนจะลดน้อยลงหากมีการอธิบายถึงผลการตรวจสอบในเรื่องดังกล่าวไว้ด้วย แสดงให้เห็นว่าการเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบนั้นมีผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนในระดับปานกลาง (Christensen, Glover, & Wolfe, 2014) ในทางกลับกันมีการศึกษาเกี่ยวกับการตอบสนองของนักลงทุน พบว่านักลงทุนไม่ได้รับประโยชน์เพิ่มขึ้นจากการเปิดเผยความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญเพิ่มเติม เนื่องจากนักลงทุนเห็นว่าเป็นข้อมูลที่ถูกเปิดเผยในรายงานประจำปีอยู่แล้ว ซึ่งเป็นข้อบ่งชี้ให้เห็นว่านักลงทุนได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญก่อนการเปิดเผยของผู้สอบบัญชี (Thompson et al., 2016) เช่นเดียวกับการตอบสนองระยะยาวของนักลงทุนในช่วง 2 ปีก่อนและหลังการประกาศใช้รายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ในสหราชอาณาจักร พบว่าการเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีไม่ได้ให้ข้อมูลที่เพิ่มประโยชน์เพิ่มเติมแก่นักลงทุน ทั้งในด้านการตอบสนองของนักลงทุน ค่าสอบบัญชี และคุณภาพในการสอบบัญชี (Gutierrez et al., 2016) จึงเห็นได้ว่างานวิจัยในต่างประเทศที่มีการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีก่อนประเทศไทยยังมีความแตกต่างกันในด้านของผลการวิจัยว่ามีการตอบสนองของผู้ใช้การเงินหรือไม่

สำหรับในประเทศไทยนั้นได้เริ่มมีการกำหนดให้ถือปฏิบัติมาตรฐานการสอบบัญชีฉบับใหม่ คือ มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 701 กับการตรวจสอบงบการเงินสำหรับงวดสิ้นสุดในหรือหลังวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2559 เป็นครั้งแรก ดังนั้นจึงยังมีงานวิจัยจำนวนไม่มากนักที่ศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เพิ่มในรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ อย่างไรก็ตามจากงานวิจัยของ ชาญชัย ตั้งเรือนรัตน์ (2558) ที่ได้ทำงานวิจัยศึกษาสำรวจความคิดเห็นด้านคุณค่าของรายงานของผู้สอบบัญชีต่อผู้ใช้งบการเงินจากการเปลี่ยนแปลงรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามโดยภาพรวมเห็นด้วยในระดับปานกลางจนถึงค่อนข้างมากกับคุณค่าทุกด้านของรายงานของผู้สอบบัญชีแบบใหม่ โดยด้านที่มีผู้เห็นด้วยมากที่สุด คือ ด้านที่มีการกำหนดให้รายงานของผู้สอบบัญชีต้องระบุเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบจะส่งผลให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจลักษณะและความเสี่ยงของธุรกิจได้ดีขึ้น เข้าใจลักษณะงานของผู้สอบบัญชีมากขึ้น รวมถึงทำให้มีความเชื่อมั่นต่อรายงานของผู้สอบบัญชีมากขึ้น เนื่องจากเชื่อว่าผู้สอบบัญชีจะมีความระมัดระวังในการตรวจสอบมากขึ้นด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความคาดหวังที่มีค่อนข้างมากของผู้ใช้งบการเงินในประเทศไทยที่มีต่อประโยชน์ของการเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี อย่างไรก็ตาม งานศึกษาวิจัยดังกล่าวได้มีการจัดทำขึ้นก่อนที่มาตรฐานการสอบบัญชีฉบับใหม่จะมีผลบังคับใช้ ดังนั้นเมื่อมีการนำเอามาตรฐานมาถือปฏิบัติใช้จริงอาจมีความเปลี่ยนแปลงของมุมมองผู้ใช้งบการเงินต่อการเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ซึ่งจากกรอบทฤษฎีการตัดสินใจที่กล่าวข้างต้น การเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชียังคงมีผลการวิจัยที่ขัดแย้งในส่วนของนักลงทุนว่าการเพิ่มข้อมูลดังกล่าวเป็นการเพิ่มประโยชน์ต่อนัก

ลงทุนหรือไม่ การศึกษานี้จึงต้องการศึกษาการตอบสนองของนักลงทุนที่มีต่อการเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีในประเทศไทย

2.4 การศึกษาเกี่ยวกับการตอบสนองของตลาดต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

จากการทบทวนงานวิจัยของต่างประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับการตอบสนองของตลาดต่อเรื่องสำคัญในการตรวจสอบผ่านอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกตินั้นยังคงมีผลการวิจัยที่ขัดแย้งกัน โดยมีผลการวิจัยที่ศึกษาหาอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสม (Cumulative Abnormal Return หรือ CAR) ที่เกิดขึ้นในช่วงเหตุการณ์ที่มีการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มี Justification Of Assessments (JOA) ที่มีลักษณะคล้ายเรื่องสำคัญในการตรวจสอบสำหรับตลาดหลักทรัพย์ในฝรั่งเศส พบว่าเกิดอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในช่วงเหตุการณ์ 2 วันนับจากวันที่มีการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ แต่อัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมนั้นกลับต่ำกว่าช่วงเหตุการณ์ที่มีการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่ยังไม่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบอย่างมีนัยสำคัญ และยังพบว่ารายงานของผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบการเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีเป็นปีแรก จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการรายงานในรายงานของผู้สอบบัญชี อัตราส่วนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่รายงานเพิ่มขึ้นจากปีก่อน รวมไปถึงความยากง่ายในการทำความเข้าใจเรื่องสำคัญในการตรวจสอบนั้น ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่ออัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสม (Bédard et al., 2014) เช่นเดียวกับการศึกษาของ Reid et al., 2017 ที่พบว่า หากมองในช่วงเวลา 2 วันนับจากวันที่มีการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบนั้นไม่มีอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมอย่างมีนัยสำคัญ แต่ในขณะที่การศึกษาในตลาดหลักทรัพย์ของสหราชอาณาจักร กลับพบว่ามีอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมอย่างมีนัยสำคัญในช่วงเหตุการณ์ 3 วันนับจาก 1 วันก่อนการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ โดยจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการรายงานในรายงานของผู้สอบบัญชีจะมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมอย่างมีนัยสำคัญ (Thompson et al., 2016)

สำหรับในประเทศไทยนั้น หลังจากมีการกำหนดบังคับใช้หน้ารายงานผู้สอบบัญชีแบบใหม่สำหรับการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ที่มีรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุดในหรือหลังวันที่ 31 ธันวาคม 2559 ได้มีงานวิจัยบางส่วนทำการศึกษาการตอบสนองของตลาดต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเช่นกัน ศิลปพร ศรีจันทะ (2560) ได้ทำการวิจัยในประเทศไทยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องสำคัญในการตรวจสอบกับการตอบสนองของนักลงทุน โดยได้ใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมีการใช้ข้อมูลงบ

การเงินของบริษัทในปี พ.ศ. 2559 หลังการประกาศงบการเงิน 3 วัน ในการทดสอบสมมติฐานหาความสัมพันธ์ระหว่างราคาซื้อขายของหุ้นกับจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ โดยผลการศึกษาพบว่า จำนวนข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่มีการเปิดเผยในรายงานของผู้สอบบัญชี ไม่มีความสัมพันธ์กับราคาซื้อ-ขายของหุ้นอย่างมีนัยสำคัญ แต่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตอบสนองของตลาดด้านปริมาณการซื้อขายหุ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการวิจัยทั้งหมดดังกล่าวข้างต้นนั้นยังมีความขัดแย้งกัน อาจเนื่องจากในช่วงของการศึกษานั้นยังเป็นช่วงเริ่มต้นของการนำมามาตรฐานมาบังคับใช้ จึงอาจทำให้เกิดการตอบสนองที่คลาดเคลื่อนของตลาดจากการสื่อสารข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่อาจไม่ชัดเจนนักของผู้สอบบัญชี ตลอดจนการรับรู้รายละเอียดและความหมายของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบของผู้ใช้งบการเงินอาจยังมีไม่มากพอ ดังนั้นสำหรับการศึกษาในประเทศไทยนั้นการเพิ่มจำนวนตัวอย่างในการทดสอบจากการที่ผ่านระยะเวลา 2 ปีในการบังคับใช้มาตรฐานการสอบบัญชีฉบับใหม่อาจทำให้ได้ข้อมูลการตอบสนองของตลาดที่ชัดเจนยิ่งขึ้น งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมที่เกิดขึ้นในช่วงเหตุการณ์ที่มีการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ และความสัมพันธ์ของอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมที่เกิดขึ้นกับจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่ถูกเปิดเผยในรายงานผู้สอบบัญชี เนื่องจากการศึกษาของ Bédard et al. (2014) ที่มีการศึกษาการเปิดเผย JOA ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ของฝรั่งเศส โดยการใช้การเปิดเผยหรือไม่เปิดเผย JOA ในรายงานผู้สอบบัญชีเป็นหนึ่งในตัวแปรที่ศึกษานั้นสามารถทำได้ เนื่องจากบริษัทในประเทศฝรั่งเศสสามารถเลือกเปิดเผยหรือไม่เปิดเผย JOA ได้โดยอิสระ แต่ในประเทศไทยนั้น การเปิดเผย KAM เป็นข้อบังคับที่ถูกกำหนดภายใต้มาตรฐานการสอบบัญชี ดังนั้น การวิจัยนี้จะศึกษาตัวแปรด้านจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมาทดสอบว่าการเพิ่มวรรคเรื่องสำคัญในการตรวจสอบนั้นช่วยเพิ่มคุณค่าของข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนักลงทุนหรือได้จริงหรือไม่เท่านั้น โดยจากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยคาดว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชี จะมีความสัมพันธ์กับการตอบสนองของนักลงทุน เนื่องจากเรื่องสำคัญในการตรวจสอบได้ให้ข้อมูลที่มี Value Relevance ที่นักลงทุนต้องการและเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาผลประโยชน์ที่ได้รับจากการรายงานเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยผ่านการตอบสนองของตลาดต่อเรื่องดังกล่าว โดยใช้ข้อมูลงบการเงินประจำปีของบริษัทในกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2560 ซึ่งปี พ.ศ. 2559 เป็นปีแรกที่มีการกำหนดให้ใช้วรรคเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี งานวิจัยนี้ จะใช้วิธีวิจัยแบบเหตุการณ์ศึกษา (Event Study) เพื่อศึกษาการตอบสนองของตลาดผ่านอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมต่อเหตุการณ์การประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ โดยแนวคิดเรื่องอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากนักลงทุน เนื่องจากนักลงทุนจะสามารถสร้างกำไรได้ถ้าสามารถคาดการณ์ทิศทางของผลตอบแทนได้อย่างแน่นอน (Brown & Warner, 1980)

3.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยจะใช้งบการเงินประจำปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึงปี พ.ศ. 2560 โดยใช้เกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

3.1.1 บริษัทที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการศึกษานี้เป็นการศึกษาแบบเหตุการณ์ศึกษา (Event Study) โดยจะใช้งบการเงินประจำปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึงปี พ.ศ. 2560 จึงจำเป็นต้องใช้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยก่อนปี พ.ศ. 2559 เพื่อที่จะได้รับข้อมูลจากงบการเงินครบถ้วนทั้ง 2 ปี โดยศึกษาในทุกกลุ่มอุตสาหกรรม ยกเว้นกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน ซึ่งประกอบด้วยธุรกิจธนาคาร เงินทุนและหลักทรัพย์ ประกันภัยและบริษัทประกันชีวิต และกลุ่มกองทุนรวม อสังหาริมทรัพย์และกองทรัสต์เพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์และไม่รวมบริษัทที่อยู่ในหมวดพนูปัญญา บริษัทที่มีรอบระยะเวลาปีตรอบบัญชีไม่ตรงกับวันที่ 31 ธันวาคม และบริษัทที่มีข้อมูลราคาหุ้นทั้งในช่วงประมาณการณ์และช่วงเหตุการณ์ไม่ครบถ้วนทั้งสองปี เพื่อลดผลกระทบของเหตุการณ์ที่อาจมีผลต่อราคาของหลักทรัพย์และเป็นอุปสรรคต่อการวิจัย ผลที่ได้จากการกำหนดเกณฑ์ในการ

เลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมดที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ทำให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 331 บริษัท โดยมีรายละเอียดตามตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1
จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

	จำนวน (บริษัท)
บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยก่อนปี พ.ศ. 2559	512
หัก บริษัทที่อยู่ในกลุ่มธุรกิจการเงิน และกลุ่มกองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์	(118)
หัก บริษัทที่อยู่ในหมวดฟนฟูกิจการ	(7)
หัก บริษัทที่ไม่ได้มีรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม	(13)
หัก บริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน	(43)
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	331

3.1.2 การประกาศงบการเงินประจำปี

เนื่องจากปี พ.ศ.2559 และ 2560 เป็นสองปีแรกที่มีการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ จึงจะใช้การประกาศงบการเงินของทั้งสองปีดังกล่าวเป็นตัวแทนข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่มีการเปิดเผย KAM ในรายงานของผู้สอบบัญชีเพื่อใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.2 วิธีวิจัย

ทางผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยแบบเหตุการณ์ศึกษาเพื่อวัดการตอบสนองของตลาดที่มีต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี โดยใช้อัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสม รวมถึงศึกษาผ่านความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เปิดเผยในรายงานของผู้สอบบัญชีกับอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมในช่วงเหตุการณ์ ดังนี้

3.2.1 การระบุเหตุการณ์และวันที่เกิดเหตุการณ์

จากการศึกษาผลกระทบจากการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีของบริษัท งานวิจัยนี้จะทำการกำหนดวันที่เกิดเหตุการณ์ (Event Date = 0) คือวันที่มีการประกาศรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบสู่สาธารณชน ซึ่งคือวันที่นำ

ข้อมูลงบการเงินและรายงานผู้สอบบัญชีเผยแพร่ในเว็บไซต์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมาใช้ในการศึกษา โดยการศึกษาต้องการดูผลการตอบสนองที่รวมช่วงเวลาก่อนเกิดเหตุการณ์จำนวน 1 วัน และหลังเกิดเหตุการณ์ 1 วัน เพื่อวัดอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสม โดยงานวิจัยส่วนใหญ่จะศึกษาผลกระทบของเหตุการณ์ต่อราคาหลักทรัพย์ในช่วงระยะสั้นใกล้กับช่วงเหตุการณ์ เช่น ช่วง 3 วัน ตั้งแต่วันที่ -1 ถึงวันที่ +1 (Small et al., 2007 และ Thompson et al., 2016) หรือ ช่วง 11 วัน ตั้งแต่วันที่ -5 ถึงวันที่ +5 (Elad and Bongbee, 2017) ในขณะที่ ศิลปพร ศรีจันทเพชร (2560) ทำการวิจัยโดยใช้ข้อมูลหลังวันที่ประกาศงบการเงิน 3 วัน ตั้งแต่วันที่ 0 ถึงวันที่ +2 การศึกษาเหตุการณ์ในงานวิจัยนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ช่วง

3.2.1.1 ช่วงประมาณการ (Estimation Period) หรือ ช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์

คือ ช่วงระยะเวลาที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลก่อนเกิดเหตุการณ์เพื่อหาอัตราผลตอบแทนที่คาดหวัง (Expected Return) ในช่วงเหตุการณ์ ช่วงประมาณการจะถูกกำหนดเพื่อสะท้อนอัตราผลตอบแทนปกติของหุ้นที่ปราศจากเหตุการณ์นั้น ๆ ทำให้ช่วงประมาณการนั้นจะต้องไม่ทับซ้อนกับช่วงเหตุการณ์ (MacKinley, 1997) ดังนั้นสำหรับงานวิจัยนี้ช่วงประมาณการ คือ ช่วงเวลาที่นักลงทุนทำการซื้อขายหุ้นสามัญโดยไม่มีข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมาเกี่ยวข้อง ซึ่งจะถูกนำไปใช้ในการคำนวณอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังโดยงานวิจัยนี้จะใช้ช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์จำนวน 120 วัน ก่อนการประกาศเรื่องสำคัญในการตรวจสอบสู่สาธารณชน (วันที่ -121 ถึงวันที่ -2) เนื่องจากเป็นช่วงระยะเวลาที่นานพอที่จะหาค่าเฉลี่ยในช่วงที่ไม่มีเหตุการณ์ผิดปกติได้ (Dyckman, Philbrick, & Stephen, 1984; Brown & Warner, 1985 และ Sorokina, Booth, & Thornton, Jr., 2013)

3.2.1.2 ช่วงเหตุการณ์ (Event Period) คือ ช่วงเวลาเกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งคาดว่าจะก่อให้เกิดอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติ ได้แก่ วันที่เกิดเหตุการณ์เป็นอย่างน้อย รวมไปถึงวันหลังจากเกิดเหตุการณ์เพื่อสะท้อนผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากวันที่เกิดเหตุการณ์ (MacKinley, 1997) แต่ก็มีความเป็นไปได้เช่นกันที่ตลาดจะรับรู้ผลกระทบจากเหตุการณ์ก่อนวันที่เกิดเหตุการณ์เล็กน้อยได้ เนื่องจากข้อมูลอาจรั่วไปสู่นักลงทุนก่อนวันที่เกิดเหตุการณ์ได้ อย่างไรก็ตามวิธีเหตุการณ์ศึกษาสามารถขจัดปัญหานี้ได้โดยการกำหนดช่วงเหตุการณ์ให้ครอบคลุมถึงวันก่อนเกิด

เหตุการณ์ (Brown & Warner, 1985 และ Elton et. al., 2010) ดังนั้นสำหรับงานวิจัยนี้ วันที่เกิดเหตุการณ์ คือ วันที่การประกาศเรื่องสำคัญในการตรวจสอบซึ่งเป็นวันเดียวกับวันที่ประกาศงบการเงินสู่สาธารณชน โดยช่วงเหตุการณ์จะเริ่มจาก 1 วันก่อนการประกาศ ถึง 1 วันหลังวันประกาศ (วันที่ -1 ถึงวันที่ +1) เพื่อทำการคำนวณอัตราผลตอบแทนผิดปกติที่เกิดจากเหตุการณ์ และวัดว่าอัตราผลตอบแทนผิดปกตินี้มีความแตกต่างไปจากปกติอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่

3.2.2 อัตราผลตอบแทนปกติของหุ้นช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ (Estimation Period)

3.2.2.1 การคำนวณอัตราผลตอบแทนของตลาด ในการคำนวณอัตราผลตอบแทนของตลาดในช่วงประมาณการ จะใช้ข้อมูลราคาดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) รายวันในช่วง วันที่ -121 ถึงวันที่ -2 ดังนี้

$$R_{mt} = \frac{SET_t - SET_{t-1}}{SET_{t-1}}$$

โดยที่

R_{mt} คือ อัตราผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริงของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ณ วันที่ t

SET_t คือ ราคาปิดของดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ณ วันที่ t

SET_{t-1} คือ ราคาปิดของดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ณ วันที่ t-1

3.2.2.2 การคำนวณอัตราผลตอบแทนของหุ้นที่สนใจ ในการคำนวณอัตรา

ผลตอบแทนของหุ้นที่สนใจในช่วงก่อนเกิดการประกาศงบการเงินและรายงานผู้สอบบัญชี จะใช้ข้อมูลราคาปิดของหุ้นรายวันในช่วง t = -121 ถึง t = -2 ดังนี้

$$R_{it} = \frac{P_{it} - P_{it-1}}{P_{it-1}}$$

โดยที่

R_{it} คือ อัตราผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริงของหุ้น i ณ วันที่ t

P_{it} คือ ราคาปิดของหุ้น i ณ วันที่ t

P_{it-1} คือ ราคาปิดของหุ้น i ณ วันที่ t-1

3.2.2.3 แบบจำลองตลาด (Market Model) นำอัตราผลตอบแทนที่เกิดขึ้น

จริงของตลาด (R_{mt}) และอัตราผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริงของหุ้นที่สนใจ (R_{it}) ที่คำนวณได้ไปแทนค่าในสมการ Market Model เพื่อคำนวณหา ค่า β และ α ในช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ (วันที่ -121 ถึงวันที่ -2) หรือ เพื่อให้ได้ค่า β และ α ในช่วงเหตุการณ์ปกติของการซื้อขายหุ้น ดังนี้

$$R_{it} = \alpha_i + \beta_i R_{mt}$$

โดยที่

α_i คือ อัตราผลตอบแทนของหุ้น i เมื่ออัตราผลตอบแทนตลาดเป็นศูนย์

β_i คือ ความสัมพันธ์ของอัตราผลตอบแทนของหุ้น i กับ อัตราผลตอบแทนของตลาด หรือค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากการหาความสัมพันธ์แบบ ถดถอย (Ordinary Least Square: OLS)

3.2.3 อัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหุ้นในช่วงเหตุการณ์ (Event Period)

การคำนวณผลตอบแทนที่คาดหวังของหุ้นในช่วงเหตุการณ์ (วันที่ -1 ถึงวันที่ +1) ทำได้โดยการนำค่า β และ α ที่ได้จากช่วงเหตุการณ์ปกติมาคำนวณร่วมกับ อัตราผลตอบแทนของตลาดที่เกิดขึ้นจริงในช่วงเหตุการณ์ โดยใช้แบบจำลอง ตลาด ดังนี้

$$E(R_{it}) = \alpha_i + \beta_i R_{mt}$$

โดยที่

$E(R_{it})$ คือ อัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหุ้น i ณ วันที่ t ($t = -1$ ถึง $t = +1$)

3.2.4 อัตราผลตอบแทนผิดปกติของหุ้นในช่วงเหตุการณ์ (Event Period)

ในการคำนวณอัตราผลตอบแทนผิดปกติของหุ้นนั้น ทำได้โดยการนำเอาอัตราผลตอบแทนของหุ้นที่เกิดขึ้นจริงในช่วงเหตุการณ์ (วันที่ -1 ถึงวันที่ +1) ลบกับ อัตราผลตอบแทนที่คาดหวังของหุ้น ดังนี้

$$AR_{it} = R_{it} - E(R_{it})$$

โดยที่

AR_{it} คือ อัตราผลตอบแทนผิดปกติของหุ้น i ณ วันที่ t ($t = -1$ ถึง $t = +1$)

3.2.5 การคำนวณอัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสม (Cumulative Abnormal Return: CAR)

เนื่องจากช่วงเหตุการณ์เป็นช่วงที่มีหลายวัน ดังนั้นเพื่อให้สามารถวัดผลตอบแทนผิดปกติที่เกิดขึ้นตลอดช่วงเหตุการณ์จึงควรใช้ยอดสะสมเป็นตัวชี้วัด (Robin J. & Jessica R., 2014) โดยคำนวณได้จากการนำเอาอัตราผลตอบแทนผิดปกติ (AR) ในช่วงเหตุการณ์มาบวกกัน เนื่องจากการทดสอบการตอบสนองต่อราคาหุ้นจะต้องดูการเปลี่ยนแปลงสะสมในช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ คือ วันที่ -1 ถึงวันที่ +1 ดังนี้

$$CAR_{it} = AR_{it} + CAR_{it-1}$$

โดยที่

CAR_{it} คือ อัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมของหุ้น i ณ วันที่ t ($t = -1$ ถึง $t = +1$)

CAR_{it-1} คือ อัตราผลตอบแทนผิดปกติสะสมของหุ้น i ณ วันที่ $t-1$ ($t = -1$ ถึง $t = +1$)

3.3 สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการตอบสนองของตลาดต่อการประกาศเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ โดยคาดหวังว่าในช่วงเหตุการณ์ที่มีการเปิดเผยรายงานผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ จะมีการตอบสนองของนักลงทุนผ่านราคาหุ้น โดยจะวัดการตอบสนองนี้ผ่านอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสม เพื่อศึกษาว่า ราคาหุ้นในช่วงดังกล่าวมีแตกต่างกับช่วงปกติหรือไม่ โดยผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานในการศึกษา ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 การศึกษาการตอบสนองของราคาหุ้นในช่วงเหตุการณ์การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชี

H_0 = ค่าสัมบูรณ์ของอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมในช่วงเหตุการณ์การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีมีค่าเท่ากับศูนย์

เมื่อศึกษาได้อัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติของราคาหุ้นแต่ละตัวแล้ว ผู้วิจัยจึงศึกษาต่อว่า ความผิดปกติของราคาหุ้นที่เกิดขึ้นนั้น มีความสัมพันธ์กับจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่ถูกเปิดเผยในรายงานผู้สอบบัญชีหรือไม่ โดยผู้วิจัยจึงได้กำหนดสมมติฐานในการศึกษา ดังนี้

สมมติฐานที่ 2 การศึกษาการตอบสนองของราคาหุ้นต่อจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เปิดเผยในรายงานผู้สอบบัญชี

H_0 = จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เปิดเผยในรายงานของผู้สอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมอย่างมีนัยสำคัญ

ทางผู้วิจัยได้เลือกใช้แบบจำลอง Series of Regression ของ Bédard et al., (2014) มาประยุกต์ใช้เนื่องจากเป็นงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมกับเรื่องสำคัญในการตรวจสอบโดย Bédard et al., (2014) ใช้ขนาดของกิจการ (Market Capital), ความล่าช้าในการส่งงบการเงิน (File Delay), ระดับการก่อหนี้ (Debt), อัตราส่วน Market-to-Book (MB Ratio), ความผันแปรของกำไรสุทธิ (Variance of Net Income to Assets), และ ROA เป็นตัวแปรควบคุม โดยจะได้ Series of Regression ดังนี้

$$|CAR| = \beta_0 + \beta_1 \text{NUMKAM} + \beta_2 \text{YEAR} + \beta_3 \text{LOGMARKETCAP} + \beta_4 \text{FILDELAY} + \beta_5 \text{DEBT} + \beta_6 \text{MB} + \beta_7 \text{ROA} + \beta_8 \text{VARNITA} + \epsilon$$

โดยที่

$|CAR|$ คือ ระดับการตอบสนองของนักลงทุนต่อการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี โดยพิจารณาจากค่าสัมบูรณ์ของอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมของตราสารทุน

NUMKAM คือ จำนวนข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เปิดเผยในรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งตัวแปรนี้เป็นไปตามงานวิจัยของ Bédard et al. (2014) ที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมกับจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เปิดเผยในรายงานของผู้สอบบัญชีของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ฝรั่งเศส ขณะที่ Thompson et al. (2016) ได้ใช้ตัวแปรนี้ในการศึกษาเช่นเดียวกันกับบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ของสหรัฐอเมริกา และศิลปพร ศรีจันเพชร (2560) ใช้ตัวแปรนี้ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการซื้อขายและระดับราคา กับ จำนวนเรื่อง

สำคัญในการตรวจสอบที่เปิดเผยในรายงานของผู้สอบบัญชีของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

นอกจากนี้ทางผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรควบคุมต่าง ๆ ที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับการตอบสนองของนักลงทุนผ่านอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสม เพื่อให้การทดสอบสมมติฐานมีความแม่นยำมากขึ้น ดังต่อไปนี้

YEAR	คือ Dummy Variable โดยผู้วิจัยกำหนดให้กลุ่มตัวอย่างของปี พ.ศ. 2559 แทนค่าด้วย 1 และกลุ่มตัวอย่างของปี พ.ศ. 2560 แทนค่าด้วย 0 เพื่อทดสอบว่าปีที่ต่างกันจะมีผลต่อตัวแปรตามหรือไม่
MARKETCAP	คือ ลอการิทึมธรรมชาติของขนาดของกิจการ โดยขนาดของกิจการคำนวณจากมูลค่าตราสารทุน คูณกับจำนวนตราสารทุน ณ วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี ซึ่งเป็นไปตามงานวิจัยของ Banz (1981), Dimson & Marsh (1986) และ Shevlin & Shores (1993) ที่ทำการศึกษาและพบว่าขนาดของกิจการมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนของราคาหุ้น นอกจากนี้ทางผู้วิจัยได้ใช้ลอการิทึมธรรมชาติของขนาดกิจการเพื่อลดส่วนเบี่ยงเบนของมูลค่ากิจการ
FILDELAY	คือ จำนวนวันนับจากวันสิ้นสุดถึงวันที่ประกาศงบการเงินและรายงานของผู้สอบบัญชี โดยจากการศึกษาของ Atiase, Bamber, & Tse (1989), Hendriksen, & van Breeda (1992) และ Lawrence & Glover (1989) พบว่าจำนวนวันนับจากวันสิ้นสุดถึงวันที่ประกาศงบการเงินนั้นมีความสัมพันธ์ในเชิงผกผันกับการตอบสนองของตลาด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตลาดมีการตอบสนองที่น้อยลงเมื่องบการเงินหรือรายงานของผู้สอบบัญชีถูกประกาศช้ากว่าที่ควรเป็น
DEBT	คือ ระดับการก่อหนี้สินของบริษัท โดยคำนวณจากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม โดย Masulis (1983), Dhaliwal, Lee, & Fargher (1991) และ Hatfield, Cheng, & Davidson (1994) ได้ทำการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับภาระทางการเงิน (Financial Leverage) ที่ส่งผลต่อราคาหุ้น โดยพบว่า ระดับการก่อหนี้สินของบริษัทซึ่งเป็นหนึ่งในตัววัดภาระทางการเงินนั้นมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนที่ผิดปกติของราคาหุ้น

- MB คือ อัตราส่วนของมูลค่าหุ้นตามราคาตลาดต่อมูลค่าหุ้นตามบัญชี โดยมูลค่าหุ้นตามบัญชีคำนวณได้จากส่วนของผู้อถือหุ้นตามบัญชีหารด้วยจำนวนหุ้นสามัญ ซึ่ง Fama & French (1993), Lam (2002) และ Aras & Yilmaz (2008) ได้ทำการศึกษาตัวแปรต่าง ๆ ที่สามารถอธิบายผลตอบแทนที่เกิดขึ้นในราคาหุ้นได้ โดยมีการพบว่าอัตราส่วน Market-to-Book นั้นมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนที่ผิดปกติของราคาหุ้นอย่างมีนัยสำคัญ
- VARNITA คือ อัตราส่วนของผลต่างของกำไรสุทธิสำหรับปีกับกำไรสุทธิสำหรับปีก่อนหน้าต่อสินทรัพย์รวมในปีนั้น ๆ โดย Easton & Zmijewski (1989) และ Teets (1992) ได้ทำการศึกษาอัตราส่วนทางการเงินต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติของหุ้น พบว่าอัตราส่วนของผลต่างของกำไรสุทธิสำหรับปีนั้นเป็นอัตราส่วนที่ความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติของราคาหุ้นอย่างมีนัยสำคัญ
- ROA คือ อัตราส่วนของผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ เนื่องจากการศึกษาของ Mais (2005) และ Kennedy (2005) พบว่าอัตราส่วน ROA เป็นอัตราส่วนที่มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนของราคาหุ้นอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากหากค่า ROA สูง ย่อมสะท้อนว่ามีการบริหารสินทรัพย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้นักลงทุนมีการตอบรับผ่านราคาหุ้นมากขึ้น

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

สำหรับการศึกษาค้างนี้ พบว่ามีข้อมูลทั้งหมด 331 บริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุด ณ วันที่ 31 ธันวาคม และได้ใช้ข้อมูล 2 ปี คือปี พ.ศ. 2559 และ พ.ศ. 2560 โดยนับเป็น 662 ปีบริษัท ซึ่งมีการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบโดยเฉลี่ยจำนวน 2 เรื่องต่อบริษัท

การศึกษานี้ยังพบว่าอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติเฉลี่ย (Average Abnormal Return: AAR) ซึ่งคำนวณจากส่วนต่างของอัตราผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริงในช่วงเหตุการณ์ กับอัตราผลตอบแทนปกติในช่วงเหตุการณ์ที่คำนวณจากแบบจำลองตลาด (Market Model) ประมาณ -0.49 เปอร์เซ็นต์, -0.45 เปอร์เซ็นต์ และ -0.17 เปอร์เซ็นต์ ในช่วงวันที่ -1, 0 และ +1 ของการเปิดเผยรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบตามลำดับ รวมถึงพบว่าอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติเฉลี่ยสะสม (Cumulative Average Abnormal Return: CAAR) ทั้ง 2 ปีประมาณ -1.11 เปอร์เซ็นต์ตลอดช่วงเหตุการณ์การเปิดเผยรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

4.1 การศึกษาการตอบสนองของราคาหุ้นในช่วงเหตุการณ์การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชี

H_0 = ค่าสัมบูรณ์ของอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมในช่วงเหตุการณ์การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชีมีค่าเท่ากับศูนย์ ($|CAR| = 0$)

ในส่วนนี้เป็นการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าสัมบูรณ์ของอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมที่เกิดขึ้นในช่วงที่มีการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เพื่อศึกษาการตอบสนองของนักลงทุนผ่านราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยแยกการทดสอบสมมติฐานในปี พ.ศ. 2559 และ พ.ศ. 2560 ออกจากกัน จากการทดสอบสมมติฐานพบว่าทั้งในปี พ.ศ. 2559 และ พ.ศ. 2560 นั้น ค่าสัมบูรณ์ของอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมที่เกิดขึ้นในช่วงเหตุการณ์มีค่าต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 เปอร์เซ็นต์ ทำให้สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลักได้ดังตารางที่ 4.1

ผลการทดสอบสมมติฐานนี้แสดงให้เห็นว่าในช่วงเหตุการณ์การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบนั้น เกิดการตอบสนองของนักลงทุนผ่านราคาหุ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ

การศึกษาของตลาดหลักทรัพย์ในฝรั่งเศส (Bédard et al., 2014) และตลาดหลักทรัพย์ในสหราชอาณาจักร (Thompson et al., 2016) ที่พบว่า มีอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมเกิดขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในช่วงเหตุการณ์การเปิดเผยรายงานของผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบเป็นข้อมูลที่มีคุณค่าต่อนักลงทุน และส่งผลกระทบต่อราคาหุ้นผ่านการตอบสนองของตลาดอย่างมีนัยสำคัญตามทฤษฎี Value Relevance ดังนั้นเมื่อบริษัทมีการประกาศงบการเงินที่มีการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชี จะเป็นการส่งข้อมูลแก่นักลงทุนเพื่อประกอบการตัดสินใจลงทุนและส่งผลกระทบทำให้ราคาหุ้นมีการปรับตัวสูงขึ้นหรือลดลงในช่วงดังกล่าว

ตารางที่ 4.1

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมบูรณ์ของอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมในช่วงเหตุการณ์การเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชี

Variable	Observation	Mean	Variance	t-test	P-Value
Fiscal Year 2559	331	0.03556	0.00156	16.37***	0.000
Fiscal Year 2560	331	0.03853	0.00214	15.14***	0.000

*** อัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมมีค่าต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 เปอร์เซ็นต์

4.2 การศึกษาการตอบสนองของราคาหุ้นต่อจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เปิดเผยในรายงานผู้สอบบัญชี

H_0 = จำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เปิดเผยในรายงานของผู้สอบบัญชีไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมอย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อทำการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของค่าสัมบูรณ์ของอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมกับจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เปิดเผย พบว่าจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เปิดเผยมีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ ดังตารางที่ 4.2 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Thompson et al. (2016) ที่พบว่าจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสม แสดงให้เห็นว่าการเพิ่มจำนวนเรื่องสำคัญในการ

ตรวจสอบที่เปิดเผยนั้นส่งผลต่อระดับการตอบสนองของนักลงทุนผ่านราคาหุ้นอย่างมีนัยสำคัญ รวมไปถึงข้อมูลเรื่องสำคัญในการตรวจสอบนั้นมีคุณค่าต่อการตัดสินใจของนักลงทุนในตลาด สอดคล้องกับทฤษฎี Value Relevance

ตารางที่ 4.2

ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เปิดเผยกับค่าสัมบูรณ์ของอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสม

Variable	Observation	Coefficient	Std. Err.	t-test	P-Value	F	Sig F
Constant	662	0.073207	0.021558	3.40***	0.001	3.30	0.001
NUMKAM	662	0.004197	0.001881	2.23**	0.026		
YEAR	662	-0.003176	0.003315	-0.96	0.338		
LOGMARKETCAP	662	-0.004084	0.001209	-3.38***	0.001		
FILEDELAY	662	-0.000210	0.000307	-0.68	0.495		
DEBT	662	0.010560	0.008902	1.19	0.236		
MB	662	0.000219	0.000431	0.51	0.611		
ROA	662	-0.000173	0.000221	-0.78	0.435		
VARNITA	662	0.049601	0.025379	1.95	0.051		

** อัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมมีค่าต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์

*** อัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมมีค่าต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 เปอร์เซนต์

เมื่อนำตัวแปรแต่ละตัวของสมการถดถอยมาทำการทดสอบปัญหา Multicollinearity โดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างกันหรือไม่โดยการหาค่า tolerance ซึ่งยิ่งค่า tolerance เข้าใกล้หนึ่ง แสดงว่าตัวแปรนั้นมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่น ๆ น้อย ในขณะที่ถ้าค่า tolerance นี้มีค่าเข้าใกล้ศูนย์มากเท่าไร แสดงว่าเกิดปัญหา Multicollinearity มากเท่านั้น ถ้าค่าต่ำกว่า 0.1 แสดงว่ามีปัญหาในระดับขั้นรุนแรง และถ้าค่าต่ำกว่า 0.2 แสดงว่ามีปัญหาในระดับมาก (Menard, 1995) รวมถึงมีการทดสอบโดยการหาค่า VIF ซึ่งคำนวณจาก $1/\text{tolerance}$ หากค่า VIF มาก หมายความว่ามีความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่น ๆ มาก ถ้าค่า VIF มากกว่า 10 แสดงว่ามีหลักฐานความสัมพันธ์ที่มาก (Myers, 1990; Bowerman and O'Connell, 1990) จากการทดสอบปัญหา Multicollinearity ผ่านค่า tolerance และค่า VIF นั้นพบว่าไม่มีตัวแปรใดที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3

ผลการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

โดยการหาค่า Variance Inflation Factor (VIF) และค่า Tolerance

Variable	VIF	Tolerance
NUMKAM	1.10	0.91
YEAR	1.01	0.99
LOGMARKETCAP	1.38	0.72
FILEDELAY	1.10	0.91
DEBT	1.21	0.83
MB	1.20	0.84
ROA	1.66	0.60
VARNITA	1.20	0.83

เมื่อนำตัวแปรมาหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างกันโดยวิธี Pearson Correlation พบความสัมพันธ์ ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4

ผลการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยวิธี Pearson Correlation

Variable	CAR	NUMKAM	YEAR	LOGMARKETCAP	FILEDELAY	DEBT	MB	ROA	VARNITA
CAR	1								
NUMKAM	0.09	1							
YEAR	-0.03	-0.03	1						
LOGMARKETCAP	-0.13	0.13	0.00	1					
FILEDELAY	0.02	0.00	0.00	-0.28	1				
DEBT	0.05	0.24	0.00	0.18	0.05	1			
MB	-0.01	0.01	-0.01	0.24	-0.05	0.10	1		
ROA	-0.07	0.14	0.05	0.36	-0.17	-0.19	0.35	1	
VARNITA	0.06	-0.03	0.08	0.03	0.01	0.03	0.16	0.36	1

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาตามสมมติฐานที่หนึ่งพบว่า การเปิดเผยรายงานผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบจะทำให้เกิดอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสม โดยอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมนี้เกิดขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 99 เปอร์เซนต์ทั้งในช่วงปี พ.ศ. 2559 และ พ.ศ. 2560 แสดงให้เห็นว่าบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีการตอบสนองต่อการเปิดเผยรายงานผู้สอบบัญชีที่มีเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ

เมื่อทำการวิจัยต่อมาเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างค่าสัมบูรณ์ของอัตราผลตอบแทนที่ผิดปกติสะสมกับจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบนั้น พบว่ามีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำให้ทราบว่ามีการตอบสนองของนักลงทุนต่อจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เปิดเผยอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือยิ่งมีการเปิดเผยจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมากยิ่งขึ้นยิ่งทำให้ระดับการตอบสนองผ่านราคาหุ้นมากขึ้นเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี Value Relevance ที่ข้อมูลต่าง ๆ ในงบการเงิน จะมีความสัมพันธ์เชิงสถิติและส่งผลกระทบต่อมูลค่าหุ้น ทำให้มูลค่าหุ้นมีการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสามารถสื่อได้ว่าการเปิดเผยเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของผู้สอบบัญชานั้นเป็นการส่งเสริมคุณค่าของข้อมูลในรายงานของผู้สอบบัญชีแก่นักลงทุน

จากผลการวิจัยข้างต้นที่พบว่านักลงทุนและผู้ใช้งบการเงินมีการตอบรับต่อการเพิ่มเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานผู้สอบบัญชี จึงอาจกล่าวได้ว่าการเพิ่มข้อมูลการตรวจสอบที่มีความสำคัญที่สุดตามดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพของผู้สอบบัญชีในการตรวจสอบงบการเงินของงวดปัจจุบัน ซึ่งจะมีลักษณะเฉพาะเจาะจงและแตกต่างกันไปในแต่ละกิจการในรายงานผู้สอบบัญชานั้นสามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และตอบสนองต่อความต้องการของนักลงทุนหรือผู้ใช้งบการเงินได้ดียิ่งขึ้น การพัฒนารูปแบบรายงานของผู้สอบบัญชีในอนาคตจึงควรเน้นไปที่การเพิ่มข้อมูลที่เป็นประโยชน์และมีลักษณะเฉพาะเจาะจงต่อกิจการในรายงานผู้สอบบัญชีมากขึ้น เพื่อให้รายงานของผู้สอบบัญชีให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สูงสุดต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง

5.2 ข้อจำกัดทางการวิจัย

การศึกษานี้ได้ทำการศึกษาโดยใช้ข้อมูลจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เปิดเผยในรายงานผู้สอบบัญชีของปี พ.ศ. 2559 และ พ.ศ. 25560 เท่านั้น ซึ่งสองปีดังกล่าวเป็นสองปีแรกที่มีการกำหนดให้ผู้สอบบัญชีต้องกล่าวถึงเรื่องสำคัญในการตรวจสอบไว้ในหน้ารายงานของผู้สอบบัญชี ประกอบกับข้อจำกัดด้านการกำหนดเกณฑ์เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม ทำให้จำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้มีจำนวนจำกัด

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) การศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับระดับการตอบสนองของราคาหุ้น แต่เนื่องจากเรื่องสำคัญในการตรวจสอบได้มีผลบังคับใช้เพียงแค่ 2 ปี ดังนั้นการศึกษาในครั้งต่อไปควรเพิ่มเติมระยะเวลาที่ศึกษาจำนวนเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี เพื่อให้ทราบแน่ชัดยิ่งขึ้นว่าเรื่องสำคัญในการตรวจสอบนั้นมีประโยชน์มากน้อยเพียงใดกับนักลงทุน

2) สำหรับการศึกษานี้ต่อไปอาจเพิ่มเติมตัวแปรเรื่องอัตราการเปลี่ยนแปลงของหัวข้อเรื่องของเรื่องสำคัญในการตรวจสอบ เพื่อศึกษาเพิ่มเติมว่าหากมีการระบุเรื่องสำคัญในการตรวจสอบที่เป็นเรื่องที่เดิมหรือเรื่องใหม่ที่ไม่เคยเปิดเผยมาก่อนไว้ในรายงานผู้สอบบัญชี จะทำให้มีการตอบสนองของนักลงทุนที่แตกต่างไปหรือไม่

รายการอ้างอิง

- ชาญชัย ตั้งเรื่อนรัตน์. (2558). คุณค่าของรายงานผู้สอบบัญชีแบบใหม่. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 31(สิงหาคม), 26-44.
- ธนพร เลิศวนิชผล. (2557). การตอบสนองของราคาหลักทรัพย์ต่อการประกาศจ่ายและงดจ่ายเงินปันผล
กรณีศึกษา: บริษัท 100 อันดับแรกในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, สาขาวิชาการบริหารการเงิน
ศิลปพร ศรีจันทเพชร. (2560). “เรื่องสำคัญในการตรวจสอบ” ในหน้ารายงานผู้สอบบัญชี กับการ
ตอบสนองของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 38(มิถุนายน), 22-37.
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2559). การสื่อสารเรื่องสำคัญในการตรวจสอบในรายงานของ
ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต. สืบค้นจาก <http://www.fap.or.th/upload/9414/4x9uV7 CGE1.pdf>
- American Institute of Certified Public Accountants. (2013). *Proposals to enhance the Auditor's report*. NY: AICPA.
- Aras, G., & Yilmaz, M. K. (2008). Price-earnings ratio, dividend yield, and market-to-book ratio to predict return on stock market: Evidence from the emerging markets. *Journal of Global Business and Technology*, 4, 18-30
- Atiase, R. K., Bamber, L. S., & Tse S. (1989). Timeliness of financial reporting, the Firm size effect, and stock price reactions to annual earnings announcements. *Contemporary Accounting Research*, 5, 526-552.
- Banz, R. W. (1981). The Relationship between return and market value of common stocks. *Journal of Financial Economics*, 9, 3-18.
- Barth, M. E., Beaver, W. H., & Landsman, W. R. (2001). The Relevance of the Value relevance literature for financial accounting standard setting: another view. *Journal of Accounting and Economics*, 31, 77-104.
- Barth, M. E. (2006). Research, standard setting, and global financial reporting. *Foundations and Trends in Accounting*, 1, 71-165.

- Bédard, J., Besacier, N., & Schatt, A. (2014). Costs and benefits of reporting key audit matters in the Audit report: The French experience. Retrieved from http://www.isarhq.org/2014_downloads/papers/ISAR2014_Bedard_Besacier_Schatt.pdf
- Bowerman, B. L., & O'Connell, R. T. (1990). *Linear statistical models: An applied approach*. Duxbury Press. Belmont University. California.
- Brown, S. J., & Warner, J. B. (1980). Measuring security price performance. *Journal of Financial Economics*, 8, 205-258.
- Brown, S. J., & Warner, J. B. (1985). Using daily stock returns: The Case of event studies. *Journal of Finance Economics*, 14, 3-31
- Brown, S., Lo, K., & Lys, T. (1999). Use of R-squared in accounting research: Measuring changes in value relevance over the Last four decades. *Journal of Accounting and Economics*, 28, 83-115.
- Christensen, B. E., Glover, S. M., & Wolfe, C. J. (2014). Do critical audit matter paragraphs in the Audit report change nonprofessional investors' decision to invest? *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 33, 71-93.
- Collins, D., & Kothari, S. (1989). An analysis of intertemporal and cross-sectional determinants of earning response coefficients. *Journal of Accounting and Economics*, 11, 143-181.
- Dhaliwal, D. S., Lee, K. J., & Fargher, N. L. (1991). The Association between unexpected earnings and abnormal security returns in the presence of financial leverage. *Contemporary Accounting Research*, 8, 20-41.
- Dimson, E., & Marsh, P. (1986). Event study methodologies and the Size effect: The Case of UK press recommendations. *Journal of Financial Economics*, 17, 113-142.
- Dyckman, T., Philbrick, D., & Stephen, J. (1984). A comparison of event study methodologies using daily stock returns: A simulation approach. *Journal of Accounting Research*, 22, 1-30

- Easton, P. D., & Zmijewski, M. E. (1989). Cross-sectional variation in the Stock market response to accounting earnings announcements. *Journal of Accounting and Economics*, 11, 117-141.
- El-Mahdy, D. F. (2004). Using artificial neural networks to investigate the Relationship between accounting information and stock returns. Retrieved from <https://nseindia.com/content/research/FinalPaper206.pdf>
- Elad, F. L., & Bongbee, N. S. (2017). Event study on the Reaction of stock returns to acquisition News. *International Finance and Banking*, 4, 33-43.
- Elliott, W. B., Krsche S. D., & Peecher, M. E. (2009). Expected mispricing: The Joint influence of accounting transparency and investor base. *Journal Accounting Research*, 48, 343-381
- Elton, E. J., Gruber, M. J., Brown, S. J., and Goetzmann, W. N. (2010). *Modern Portfolio Theory and Investment Analysis*, 8th I.S. edit, Asia: John Wiley & Sons Ltd.
- Fama, E. F., & French, K. R. (1993) Common risk factors in the Returns on stocks and bonds. *Journal of Financial Economics*, 33, 3-56.
- Francis, J., & Schipper, K. (1999). Have financial statements lost their relevance?. *Journal of Accounting Research*, 37, 319-352.
- FRC (Financial Reporting Council). (2013). *International Standard on Auditing (UK and Ireland) 700: The independent auditor's report on financial statements*. London: FRC.
- FRC (Financial Reporting Council). (2015). *Extended auditor's reports: a review of experience in the first year*. London: FRC.
- Gold, A., Gronewold, U., & Pott, C. (2009). Financial statement users' perceptions of the IAASB's ISA 700 unqualified auditor's report in Germany and the Netherlands. Summary report to the Auditing Standards Board, New York, and the International Auditing and Assurance Standards Board, New York. Retrieved from http://www.ifac.org/system/files/downloads/Study_4_ASAB_ResearchReport.pdf

- Gutierrez, E. F., Minutti-Meza, M., Tatum, K., & Vulcheva, M. (2016). Consequences of adopting an Expanded Auditor's Report in the United Kingdom. Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2741174
- Hatfield, G. B., Cheng, L. T. W., & Davidson, W. N. (1994). The Determination of optimal capital structure: The effect of firm and industry debt ratios on market value. *Journal of Financial and Strategic Decisions*, 7, 1-14
- Hendriksen, E. S., & van Breda, M. F. (1992). *Accounting Theory, fifth edition*. Burr Ridge. IL: Irwin.
- Holthausen, R. W., & Watts, R. L. (2001). The Relevance of the Value-relevance literature for financial accounting standard setting. *Journal of Accounting and Economics*, 31, 3-75.
- Hsu, J., Young, W., and Chu, Ch., (2011). Price behavior of qualified companies around the Audit report and report announcement days: The case of Taiwan. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 22, 114-130.
- International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). (2011). *Enhancing the Value of auditor reporting: exploring options for change (Consultation Paper)*. May. Retrieved from https://www.ifac.org/system/files/publications/exposure_drafts/CP_Auditor_Reporting-Final.pdf
- International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). (2015). *Auditor reporting – Key audit matters*. Retrieved from <https://www.ifac.org/publications-resources/auditor-reporting-key-audit-matters>
- International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). (2015). *Auditor Reporting – Illustrative Key Audit Matters*. Retrieved from <https://www.ifac.org/publications-resources/auditor-reporting-illustrative-key-audit-matters>
- International Federation of Accountants (IFAC). (2015). *Auditor Reporting – Key Audit Matters*. Retrieved from <http://www.ifac.org/system/files/publications/files/Auditor-Reporting-Toolkit-KAM-Overview.pdf>

- Kachelmeier, S. J., Schmidt, J. J., & Valentine, K. (2017). The disclaimer effect of disclosing critical audit matters in the Auditor's report. Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2481284
- Karğın, S. (2013). The Impact of IFRS on the Value relevance of accounting information: Evidence from Turkish firms. *International Journal of Economics and Finance*, 5, 71-80.
- Kelsey, B., Doxey, M. M., Grenier, J. H., & Reffett, A. (2016). Risk disclosure preceding negative outcomes: The Effects of reporting critical audit matters on judgements of auditor liability. *The Accounting Review*, 91, 1345-1362.
- Kennedy, P. S. J. (2005). Relationship between investment and competition level in between the Power of various state. *Bulletin Economy*, 22, 17-37
- Koji, O. (2003). The Impact of price and return models on value relevance studies: A review of theory and evidence. *Accounting Research Journal*, 16, 6-18
- Lam, K. S. K. (2002). The Relationship between size, book-to-market equity ratio, earnings-price ratio, and return for the Hong Kong stock market. *Global Finance Journal*, 13, 163-179
- Lawrence, J. E., & Glover, H. D. (1998). The Effect of audit firm mergers on audit delay. *Journal of Managerial*, 10, 151-164.
- Lee, H., & Wang, T. (2003). Value relevance: Book value of equity and intrinsic value, *Review of Securities and Futures Markets*, 15, 63-103.
- Mais, R. G. (2005). The influence of the Company's major financial ratios on the Price of a registered company in the Jakarta index islamique in 2004. *Journal of Economics STEI*, 14, 3-30
- Masulis, R. W. (1983). The Impact of capital structure change on firm value: Some estimates. *The Journal of Finance*, 38, 107-126
- Mackinley, C. (1997). Event studies in economics and finance, *Journal of Economic Literature*, 35, 13-39.
- Menard, S. W. (1995). *Applied logistic regression analysis*. Sage Publications.

- Menike, M. G. P. D., & Wang, M. (2013). Stock market reactions to the Release of annual financial statements case of the Banking industry in Sri Lanka. *European Journal of Business and Management*, 5, 75-87
- Myers, R. H. (1990). *Classical and modern regression application*, 2nd edition. Duxbury Press. California.
- NBA (Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants). (2014). *New auditor's report for public interest entities: Featuring additional information about the auditor's activities*. Amsterdam: NBA.
- Porter, B. (1993). An empirical study of the Audit expectation-performance gap. *Accounting and Business Research*, 24, 49–68.
- Porter, B., Hogartaigh, & Baskerville, R. (2009). Report on research conducted in the United Kingdom and New Zealand in 2008 investigating the audit expectation-performance gap and users' understanding of, and desired improvements to, the auditor's report. Report prepared for AICPA's ASB and IAASB. Retrieved from http://www.ifac.org/system/files/downloads/Porter_et_al_Final_Report_Combine_d.pdf
- Reid, L. C., Carcello, J. V., Li, C., & Neal, T. L. (2017). Impact of auditor and audit committee report changes on audit quality and costs: Evidence from the United Kingdom. Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2647507
- Robin, J. & Jessica, R. (2014). From market efficiency to event study methodology: An event study of earnings surprises on NASDAQ OMX Stockholm. Retrieved from [http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:727035/FULLTEXT01 .pdf](http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:727035/FULLTEXT01.pdf)
- Shelvin, T., & Shores, D. (1993). Firm size, security returns, and unexpected earnings: The Anomalous signed-size effect. *Contemporary Accounting Research*, 10, 1-30.
- Shiri, M. M. (2008). *The Effect of audit reports on the Quality of financial reporting in Iran*. Tarbiat Modarres University. Faculty of Management and Economics.
- Shokri, A., (2004). *Influence on decision making by users of financial statements, audit reports*. Tarbiat Modarres University. Faculty of Human Sciences.

- Sirois, L. P., Bédard, J. & Bera, P. (2017). The Informational value of key audit matters in the Auditor's report: Evidence from an eye-tracking study. *Accounting Horizons*, 32, 141-162.
- Small, K., Ionici, O., & Zhu, H. (2007). Size does matter: An examination of the Economic impact of Sarbanes-Oxley. *Review of Business*, 27, 47-55.
- Sorokina, N., Booth, D. E., & Thornton, Jr. J. H. (2013). Robust methods in event studies: Empirical evidence and theoretical implication. *Journal of Data Science*, 11, 575-606.
- Teets, W. (1992). The Association between stock market responses to earnings announcements and regulation of electric utilities. *Journal of Accounting Research*, 30, 274-285.
- Thompson, A. M., Schmidt, J. J., & Lennox, C. S. (2016). Is the Expanded model of audit reporting informative to investors: Evidence from the UK. Retrieved from https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2619785

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวศศิภา ส่องทอง
วันเดือนปีเกิด	18 เมษายน พ.ศ. 2535
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2556: บัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ตำแหน่ง	Senior Accountant at PKF Tax and Consulting Services (Thailand) Ltd.
ประสบการณ์ทำงาน	2559-ปัจจุบัน Senior Accountant PKF Tax and Consulting Services (Thailand) Ltd. 2557-2559 Audit Assistant PriceWaterhouseCoopers ABAS Ltd.